

השתתפות ממשלתית במימון תקציבי הרשויות המקומיות 2017-1997

השתתפות ממשלתית המיועדת למימון שירותים חברתיים

שלמה סבירסקי • אתי קונור-אטיאס

אוגוסט 2019

אי שוויון במימון הממשלתי של שירותים חברתיים

ההשתתפות הממשלתית חשובה במיוחד ברשויות המקומיות מעוטות המשאבים: בעוד שרשויות מקומיות מבוססות מסוגלות לממן ממקורותיהן העצמאיים חלק גדול משירותים אלה, הדבר הוא קשה ביותר ברשויות מעוטות המשאבים.

מסמך זה בודק את גובה ההשתתפות הממשלתית בארבע קבוצות עיקריות של יישובים: היישובים המבוססים ("פורום ה-15"), עיירות הפיתוח, היישובים הערביים והתנחלויות (אותן נחלק גם לשניים: התנחלויות חרדיות והתנחלויות לא חרדיות).¹

הנתונים המוצגים במסמך מתייחסים לשני העשורים 2017-1997.²

השיח הציבורי באי שוויון החברתי מתמקד בסוגיות של שכר, חינוך והשכלה. גם תקציב המדינה הוא מוקד לדיון מנקודת הראות של שוויון וצדק חברתי. האי שוויון בתקציב של הרשויות המקומיות, לעומת זאת, הוא נושא הנדון פחות. זאת, למרות שרמת השירותים שמספקות הרשויות המקומיות היא עצמה גורם חשוב בעיצוב האי שוויון החברתי.

המסמך הנוכחי דן במרכיב אחד של תקציבי הרשויות המקומיות בישראל והוא ההשתתפות הממשלתית.

ממשלת ישראל משתתפת במימון של חלק גדול מן השירותים שהרשויות המקומיות מושיטות לתושביהן. בלשון בירוקרטית קרויה השתתפות זו "הכנסה מיועדת", שכן מדובר בהשתתפות ממשלתית המיועדת לסעיפי הוצאה מקומית ספציפיים. לדוגמה: שירותי חינוך, רווחה, בריאות, תרבות ועוד. מעבר להשתתפות הממשלתית המיועדת, הממשלה מושיטה סיוע מיוחד לרשויות מקומיות בעלות הכנסות עצמיות נמוכות, בעיקר דרך מענק האיזון.

1 אלו ארבע קבוצות היישובים: **עיירות פיתוח** - 25 עיירות ומועצות מקומיות על פי הגדרת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (הלמ"ס, סקר כוח אדם 1998, עמוד 37); **יישובים ערביים** - עיירות, מועצות מקומיות ומועצות אזוריות שתושביהן מוסלמים, נוצרים או דרוזים (לא כולל יישובים בעלי אוכלוסייה מעורבת, יהודית וערבית) היישובים הבדואיים הבלתי מוכרים אינם נכללים בחישוב, משום שאין בהם רשות מקומית והם אינם מקבלים תקציבים ממשלתיים; **פורום ה-15** - רשויות מקומיות שאינן מקבלות מענקי איזון מהמדינה; **התנחלויות** - היישובים היהודיים בשטחי יהודה ושומרון ורצועת עזה. למן שנת 2005 לא נכללים היישובים שפוננו במסגרת תכנית ההתנתקות (יישובי צפון השומרון והמועצה האזורית חוף עזה). היישובים ביש"ע סווגו לשתי תתי קבוצות: התנחלויות חרדיות הכוללות את היישובים ביתר עילית, מודיעין עילית ועמנואל והתנחלויות לא חרדיות, הכוללות יישובים לא חרדיים בשטחים הפלסטיניים (למעט הר אדר).
2 1997 היא השנה הראשונה בה נתוני ההשתתפות הממשלתית מאפשרים להבחין בין התנחלויות חרדיות ללא חרדיות.

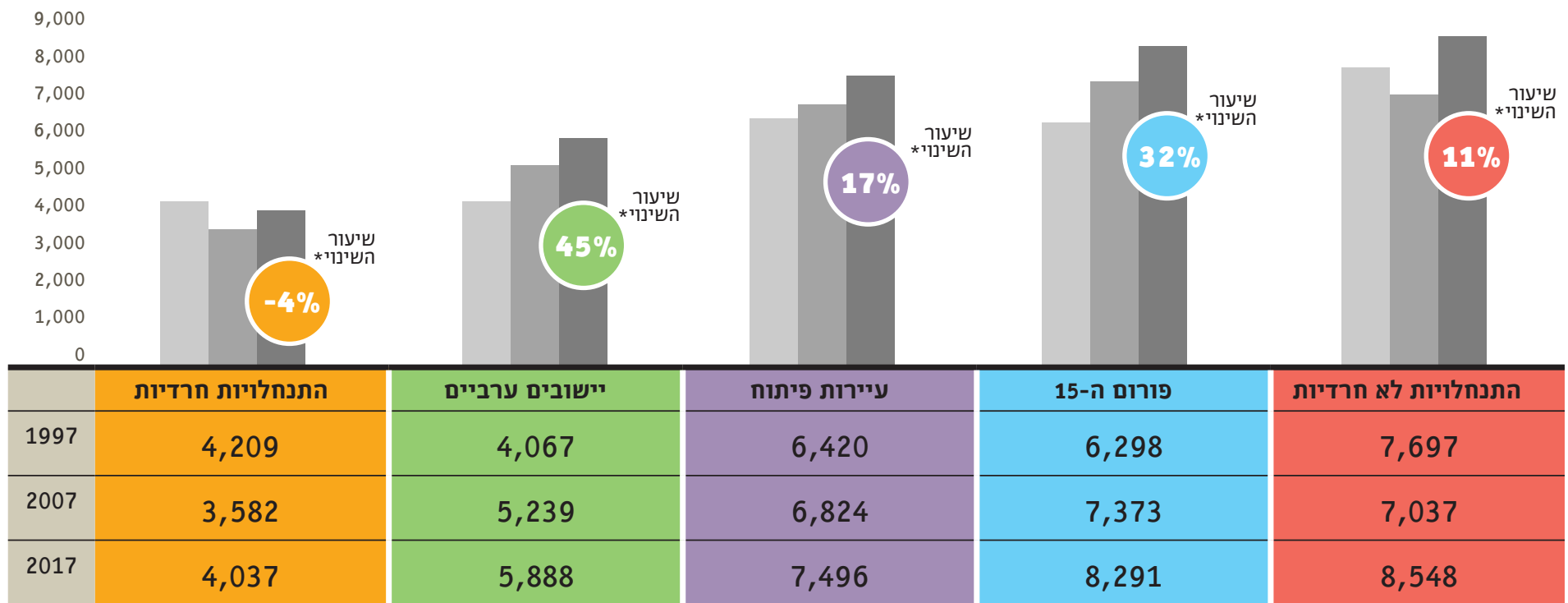
השורה התחתונה: פערים תקציביים גדולים

עוד עולה, כי בין השנים 1997-2017, ההוצאה העירונית, בחישוב לנפש, עלתה בכל קבוצות היישובים, למעט אלו של ההתנחלויות החרדיות, שבהן היא ירדה ב-4% לערך. הירידה בהוצאה לנפש עשויה להיות מוסברת, בין היתר, בגידול המשמעותי באוכלוסיית ההתנחלויות החרדיות: מ-21 אלף תושבים ב-1997 ל-128 אלף תושבים ב-2017. באותן השנים, הגידול הגבוה ביותר בהוצאה העירונית לנפש - 45% - נרשמה ביישובים הערביים - העלייה המשמעותית (29%) היתה בעשור שבין 1997 ל-2007, אז יושמה תכנית חומש לקידום החינוך הערבי, הקרויה "תכנית 4 המיליארד"³.

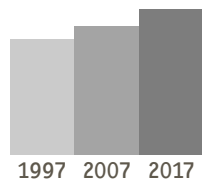
לפני שנפנה לפירוט ההשתתפות הממשלתית המיועדת, מן הראוי שנתבונן בנתונים על ההוצאה בתקציב הרגיל (ללא תקציבי פיתוח) של הרשויות המקומיות השונות. תקציב זה מעיד, מצד אחד, על רמת החיים של קבוצות אוכלוסייה שונות בישראל ומצד שני, על יכולתן של הרשויות המקומיות השונות להעניק לתושביהן שירותים מוניציפאליים נאותים. תרשים 1 שלהלן מעלה כי ב-2017, ההוצאה העירונית הגבוהה ביותר בחישוב לנפש (בתקציב הרגיל), היא של ההתנחלויות הלא חרדיות - 8,548 ש"ח. במרחק לא גדול אחריהן ניצבו הערים העשירות ביותר בישראל, אלה המאוגדות ב"פורום ה-15" - 8,291 ש"ח. אחריהן מדורגות עיירות הפיתוח, עם הוצאה של 7,496 ש"ח לנפש. במרחק רב אחריהן מצויים היישובים הערביים עם הוצאה של 5,888 ש"ח. ההתנחלויות החרדיות הן בעלות ההוצאה התקציבית הנמוכה ביותר לנפש - 4,037 ש"ח.

3 תקופת ההפעלה של תכנית החומש הזו היתה בין השנים 2001-2004. החלטת ממשלה מס' 2467 מיום 22.10.2000: תכנית רב שנתית לפיתוח היישובים הערביים. סבירסקי, ש' (2000). משרד החינוך מפריט את תכנית החומש למגזר הערבי. תל אביב: מרכז אדוה.

תרשים 1: הוצאה עירונית לנפש בתקציב הרגיל לפי סוג יישוב, 1997, 2007 ו-2017
 בש"ח • במחירי 2017 • לפי סדר עולה בשנת 2017

מקורות: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, שנתון סטטיסטי לישראל, שנים שונות; הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, קבצי נתונים.

* שיעור השינוי בהוצאה העירונית לנפש בתקציב הרגיל, 1997-2017

ההשתתפות הממשלתית המיועדת

לוח 1: אוכלוסייה לפי סוג יישוב, 1997 ו-2017
באלפים ובאחוזים • לפי סדר עולה בשיעור השינוי

התנחלויות חרדיות	התנחלויות לא-חרדיות	יישובים ערביים	עיירות פיתוח	פורום ה-15	
21	132	737	608	2,111	1997
128	280	1,247	835	2,767	2017
504%	113%	69%	37%	31%	שיעור השינוי

הערות:

1. נתוני האוכלוסייה לקוחים מתוך הדוחות הכספיים המבוקרים של הרשויות המקומיות.
 2. נערכה זקיפה של נתונים חסרים, בעיקר בקרב יישובים ערביים.
 3. נתוני האוכלוסייה הם לסוף שנה.
- מקורות:** עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, **שנתון סטטיסטי לישראל**, שנים שונות; הלמ"ס, **הרשויות המקומיות בישראל**, קבצי נתונים.

בשני העשורים בהם אנו דנים גדלה ההשתתפות הממשלתית המיועדת הכלל-ארצית באופן ניכר: מ-8 מיליארד ב-1997 ל-20.6 מיליארד ש"ח ב-2017 (במחירי 2017), עלייה של 160%. כדי לעמוד על משמעותם של סכומים אלה, אנו עורכים בדיקה של גובה ההשתתפות הממשלתית המיועדת בחישוב לנפש החישוב לנפש, מצדו, מחייב בחינה של שיעורי גידול האוכלוסייה בחמש קבוצות היישובים שבהן אנו דנים.

גידול האוכלוסייה

הגידול המשמעותי ביותר נרשם בכלל ההתנחלויות - אך הבחנה בין התנחלויות חרדיות ללא-חרדיות מעלה כי רוב הגידול הזה נרשם בהתנחלויות החרדיות, שאוכלוסייתן התרחבה בכ-500%. זאת, בשעה שאוכלוסיית ההתנחלויות הלא-חרדיות גדלה בשיעור של 113%. ביישובים הערביים נרשם שיעור גידול של 69%, ואילו בעיירות הפיתוח וביישובי "פורום ה-15" גדלה האוכלוסייה בשיעור נמוך יותר: 37% ו-31%, בהתאמה.

גידול בהשתתפות הממשלתית המיועדת

בחישוב לנפש, בין השנים 1997-2017, ההשתתפות הממשלתית המיועדת של היישובים הערביים גדלה ב-133%; זו של ההתנחלויות החרדיות גדלה ב-121%; ההתנחלויות הלא חרדיות ופורום ה-15 גדלו בשיעורים דומים - 71% ו-66%, בהתאמה. הגידול הקטן ביותר נרשם בעיירות הפיתוח - 31% בלבד.

נראה כי העובדה שההשתתפות הממשלתית המיועדת הגבוהה ביותר ניתנה בעבר וניתנת גם כיום להתנחלויות הלא חרדיות, מסייעת להן, כפי שראינו בתרשים 1 לעיל, ליהנות מתקציב הגבוה אף יותר מזה של יישובי "פורום ה-15".

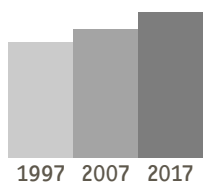
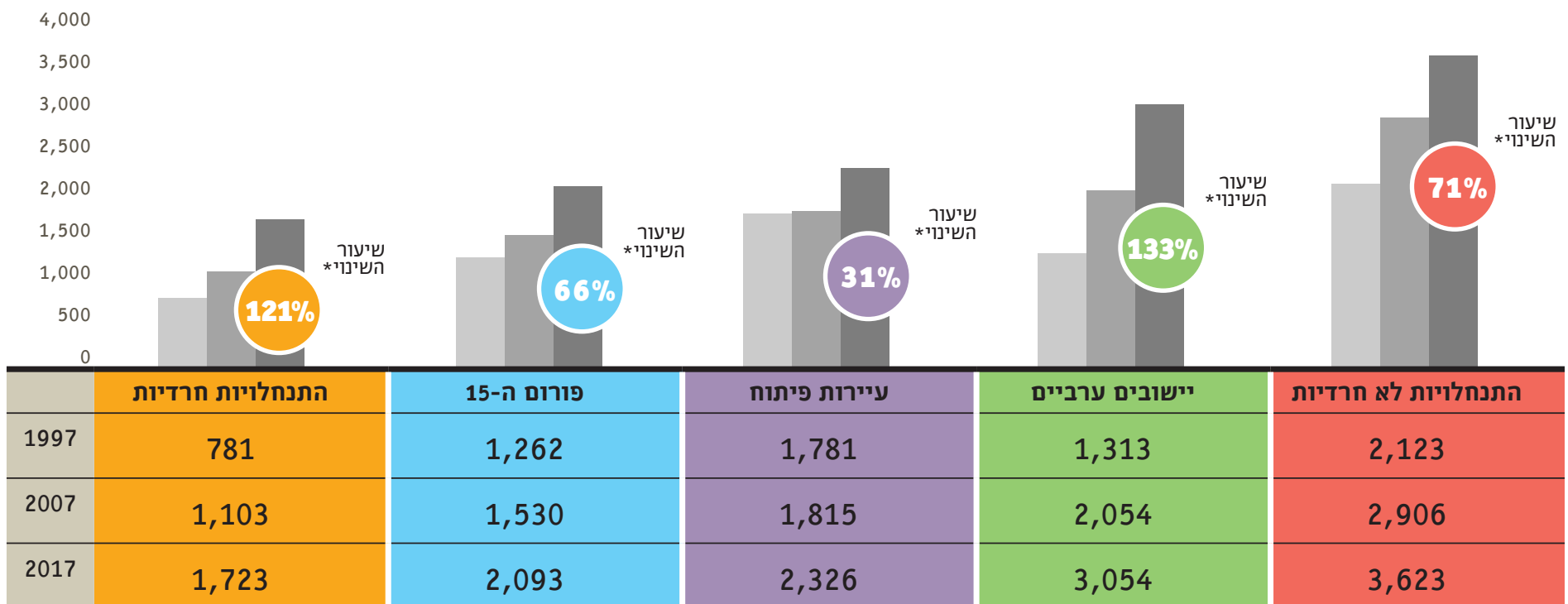
מן הראוי לציין גם את הגידול המתמשך בהשתתפות הממשלתית המיועדת ביישובים הערביים באמצעות תכניות חומש ממשלתיות, גידול הבא לאחר עשורים רבים של קיפוח והזנחה. יחד עם זאת, דוח של עמותת "סיכוי", שבדק את הביצוע של תכנית החומש בקרב היישובים הערביים בתחילת שנות ה-2000, העלה כי הביצוע התקציבי של התכנית עמד בפועל על 70% בלבד מן הסכום המקורי שיועד לכך - 4 מיליארד ש"ח.⁴

המרכיב העיקרי של ההשתתפות המיועדת הוא ההשתתפות במימון שירותי החינוך: מדובר בעיקר במימון שכר ההוראה בבתי הספר העל יסודיים (שכר ההוראה ביסודיים ממומן ישירות על ידי משרד החינוך) ושירותים נלווים שונים, כדוגמת הסעות. שילוב של הנתונים התקציביים והדמוגרפיים מעלה פערים משמעותיים בין קבוצות היישובים.

ב-1997, ההשתתפות הממשלתית המיועדת בהתנחלויות הלא חרדיות עמדה על 2,123 ש"ח לנפש - נתון שהיה גבוה, בהפרש ניכר, מזה של ההתנחלויות החרדיות, 781 ש"ח לנפש. שני עשורים מאוחר יותר, ב-2017, ההבחנה בין התנחלויות חרדיות, שאוכלוסייתן, כאמור, גדלה בקצב מהיר מזה של כל שאר הקבוצות, להתנחלויות לא חרדיות, מעלה כי אלה הלא חרדיות נהנות מן ההשתתפות המיועדת הממשלתית הגבוהה ביותר, בחישוב לנפש: 3,623 ש"ח, לעומת 1,723 ש"ח לנפש בהתנחלויות החרדיות (ר' תרשים 2 להלן). בשנת 2017, ההשתתפות המיועדת לנפש ביישובים הערביים היתה גבוהה מזו של עיירות הפיתוח ועמדה על 3,054 ש"ח לנפש לעומת 2,326 ש"ח לנפש, בהתאמה. ההשתתפות המיועדת ביישובי פורום ה-15 הייתה נמוכה מזו של עיירות הפיתוח וגבוהה רק מזו של ההתנחלויות החרדיות - 2,093 ש"ח לנפש.

4 בליקוף, מ', חיידר, ע' ומתא נ' (2005). מדיניות הממשלה כלפי האזרחים הערבים. שנתיים לפרסום דו"ח ועדת אור 2004-2005. ירושלים, חיפה: סיכוי.

תרשים 2: השתתפות ממשלתית מיועדת לנפש לפי סוג יישוב, 1997, 2007 ו-2017
 בש"ח • במחירי 2017 • לפי סדר עולה בשנת 2017

מקור: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, קבצי נתונים.

* שיעור השינוי בהוצאה העירונית לנפש בתקציב הרגיל, 1997-2017

ההתנחלויות - חרדיות ולא חרדיות

בשני העשורים האחרונים, רוב הגידול באוכלוסיית ההתנחלויות נרשם, כאמור, בהתנחלויות החרדיות - בית"ר עילית, מודיעין עילית ועמנואל. בניגוד להתנחלויות הקרויות "אידיאולוגיות", בשל היותן מזוהות עם סדר היום הפוליטי של מפלגות הימין ועם היעד של שליטה ישראלית קבועה בשטחים הפלסטיניים, ההתנחלויות החרדיות הן תולדה של מחסור בפתרונות דיור זולים לאוכלוסייה שהיא דלת אמצעים, יחסית. בניגוד להתנחלויות "האידיאולוגיות", הממוקמות בלב השטחים הפלסטיניים, אלה החרדיות ממוקמות בקרבת הקו הירוק ואינן צפויות להוות מכשול משמעותי בפני הסדר מדיני.⁵

הגידול באוכלוסייה גרם לכך שההשתתפות הממשלתית המיועדת של כלל ההתנחלויות, בחישוב לנפש, ירדה. אך כאמור, בהתנחלויות הלא-חרדיות, המימון הממשלתי לנפש לא זו בלבד שלא קטן, הוא אף גדל והוא גבוה פי 2 לערך מזה של ההתנחלויות החרדיות. רמת תקצוב גבוהה זאת משקפת ככל הנראה העדפה מצד הממשלה, מצד אחד, והשפעה פוליטית אפקטיבית, מצד שני; אך גם צרכים, בעיקר ביטחוניים.

באשר להתנחלויות החרדיות, ייתכן שההשתתפות הממשלתית המיועדת הנמוכה, בחישוב לנפש, משקפת את העובדה שמוסדות חרדיים שאינם משתייכים לאחת משתי הרשתות הגדולות של החינוך החרדי, "מעין החינוך התורני" ו"החינוך העצמאי", מסווגים כ"מוסדות פטור" ובתור שכאלה הם זכאים להשתתפות תקציבית ממשלתית חלקית בלבד - בין 55%-ל-75% מההשתתפות הרגילה - דבר המקטין את ההשתתפות הממשלתית המיועדת. בחלק לא מבוטל של המקרים, הכסף הממשלתי לאותן רשתות מועבר באופן ישיר אליהן ולכן לא ניתן לאמוד את החלק זה של התקצוב הממשלתי באותן רשויות מקומיות.

בשנים האחרונות, משרד החינוך מפרסם נתונים ארציים (אך לא מקומיים, כאמור), המשווים בין התקציב הממוצע לתלמיד לפי דרג חינוך, מעמד משפטי ופיקוח. הנתון לשנת 2018 מעלה כי התקציב הממשלתי הנמוך ביותר לתלמיד (בחינוך הרגיל) היה במוסדות "הפטור" - 4,619 ש"ח לשנה. ברשתות החינוך העצמאי ומעין החינוך התורני התקציב לתלמיד עמד על 13,634 ש"ח לשנה לעומת 16,469 ש"ח בממוצע לשנה בחינוך הממלכתי והממלכתי-דתי.⁶

5 מן הראוי לציין כי חלק מההתנחלויות הלא חרדיות, הקרויות "אידיאולוגיות", מצויות גם הן על קו התפר ונתפסות כיישובי איכות חיים.

6 במחירים שוטפים לשנת 2018. משרד החינוך, שקיפות תקציבית תשע"ח.

עיירות הפיתוח

עיירות הפיתוח הוקמו בעשורים הראשונים לאחר קום המדינה. מלכתחילה היתה הבטחת הפיתוח שלהן בעייתית: הן הוקמו בדרך כלל רחוק מן המרכז, סבלו שנים ארוכות מהיעדר תשתית כלכלית ומאבטלה גבוהה. במקום שימשו מרכזי שירות עירוניים לסביבתן הכפרית, הן התקשו להתחרות בקיבוצים ובמושבים שבקרבתן. בעוד שהמרכז פנה בכיוון של תעשיות היי טק, עיירות הפיתוח נשענו על תעשיות מעוטות-טכנולוגיה.

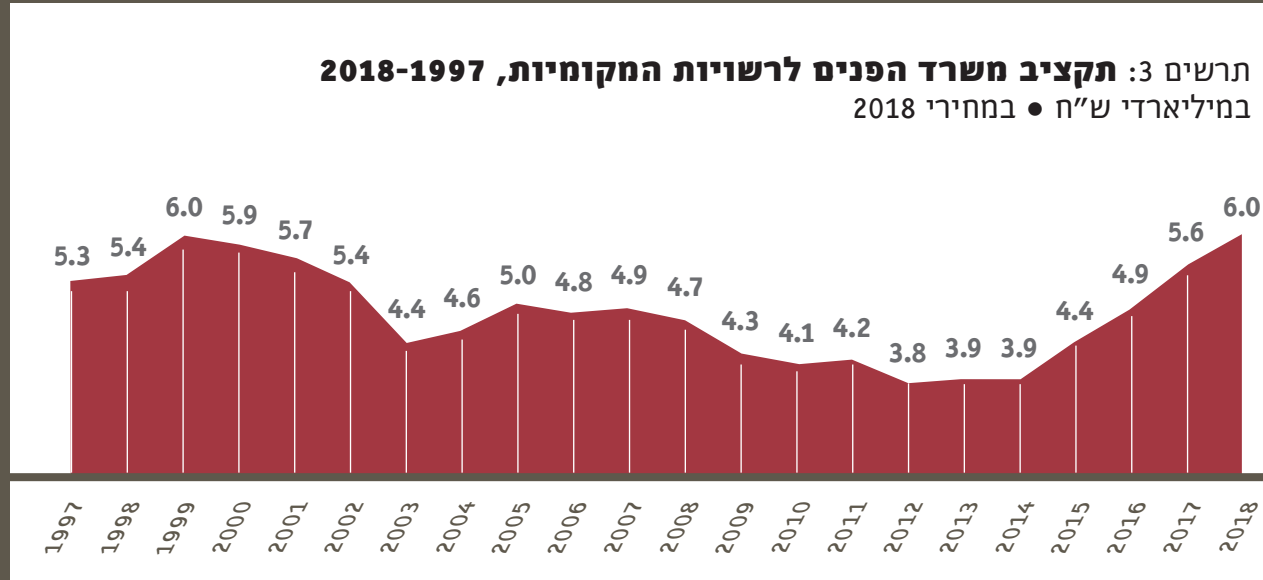
עיירות הפיתוח עברו במהלך השנים שינויים רבים. אולי החשוב שבהם היה קליטתם של אלפי עולים ממדינות ברית המועצות לשעבר. כיום (2017) מתגוררים בהן כ-850 אלף תושבים. בגדולה שבהן, בית שמש, מתגוררים 115 אלף תושבים. עם זאת, רובן מדורגות עדיין באשכולות חברתיים-כלכליים נמוכים - 3 עד 5. בית שמש עצמה מדורגת באשכול 2 הנמוך. רק כרמיאל, יבנה ויקנעם עלית מדורגות באשכולות 6 ו-7.⁷ חמש עשרה מתוך עשרים וחמש העיירות מוגדרות כבעלות רמת יציבות פיננסית נמוכה, כלומר, מצויות בתכנית התייעלות או בתכנית הבראה. עיירות הפיתוח בולטות בשיעור הגידול הנמוך ביותר של ההכנסה הממשלתית המיועדת לנפש בשנים 1997-2017 - 31% בלבד.

7 הלמ"ס (2019). איפיון יחידות גיאוגרפיות וסיווגן לפי הרמה החברתית-כלכלית של האוכלוסייה בשנת 2015. ירושלים.

יישובים ערביים

הגידול התקציבי הוא תוצאה של תכניות ממשלתיות רב־שנתיות לפיתוח כלכלי של המגזר הערבי. היישובים הערביים סבלו במשך שנים רבות מהשתתפות ממשלתית מיועדת נמוכה משמעותית מזו של היישובים היהודיים. המפנה נרשם במחצית הראשונה של שנות ה-1990, בתקופת ממשלתו של יצחק רבין. כפי שניתן לראות בתרשים 2 שלעיל, ההשתתפות המיועדת לנפש, שעמדה ב-1997 על 1,313 ש"ח, גדלה בשני העשורים שלאחר מכן ב-133% ועמדה על 3,054 ש"ח. גידול זה התבטא בעיקר בבתי הספר היסודיים, שנהנו בשנים האחרונות מהנהגת תקצוב דיפרנציאלי נדיב מבעבר.

מענקי איזון, מענקים מיוחדים ומענקים מיועדים

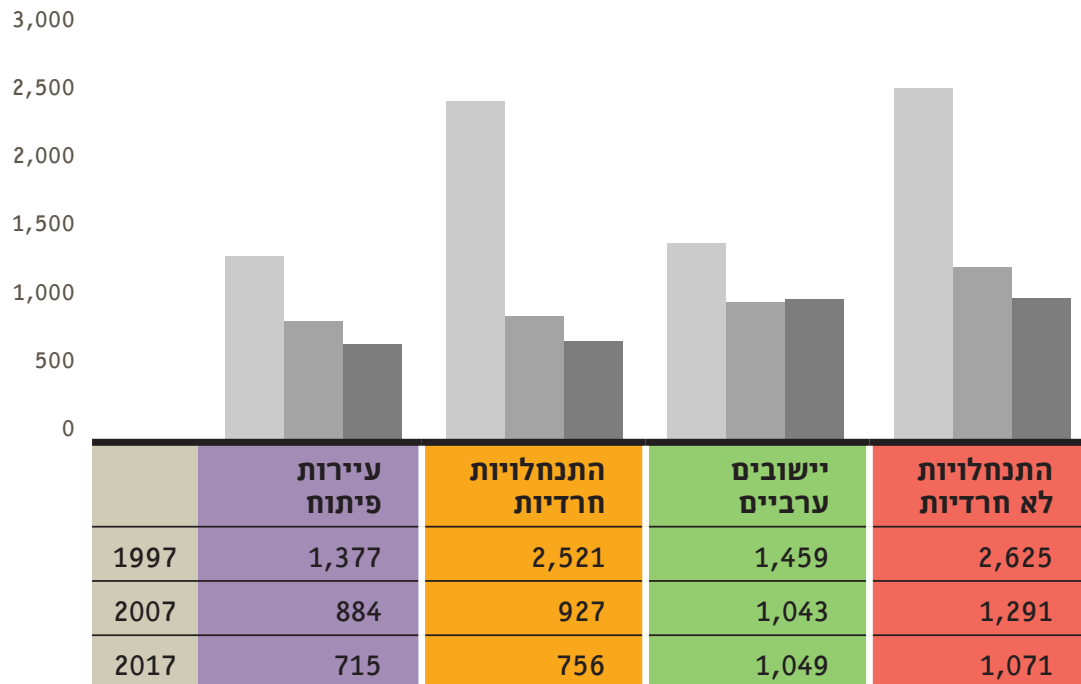
בנוסף להשתתפות במימון שירותים ממשלתיים הניתנים על ידי הרשות המקומית, הממשלה נוהגת מזה שנים לסייע באיזון התקציב של רשויות הסובלות מהכנסות עצמיות נמוכות, או לסייע בפתרון בעיות ייחודיות. הסעיף העיקרי כאן הוא המענק הכללי, המוכר בשם "מענק איזון", שנועד להבטיח כי גם רשויות מעוטות משאבים תוכלנה לספק "סל" מינימלי של שירותים מוניציפליים. רשויות מקומיות בעלות הכנסות עצמיות גבוהות אינן זקוקות למענקי איזון. בשלב היסטורי מסוים היו 15 יישובים כאלה, ומכאן השם של הארגון הפורמלי המאגד אותן, "פורום ה-15".

בתקופת המשבר הכלכלי של האינתיפאדה השנייה ערכה הממשלה קיצוצים תקציביים כבדים, שפגעו בין היתר במענקי האיזון. ב-1997, התקציב הממשלתי המיועד למענקים לרשויות המקומיות עמד על 5.33 מיליארד ש"ח, וב-2000, ערב האינתיפאדה, הוא גדל עד לכדי 6 מיליארד ש"ח, לערך.⁸ ואז, בעקבות קיצוצי האינתיפאדה, תקציב המענקים ירד ל-3.85 מיליארד ש"ח ב-2014. בשנים שלאחר מכן נרשם גידול ובשנת 2017 עמד התקציב על 5.61 מיליארד ש"ח. בשנת 2018, לראשונה מזה שני עשורים, חזר התקציב לרמה של שנת 2000 - 6 מיליארד ש"ח.⁹ זהו הרקע לירידה שנרשמה במהלך שני העשורים האחרונים במענקי האיזון לנפש.

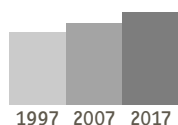
8 תקציב הרשויות המקומיות מאגד בתוכו את כלל המענקים המיועדים לתמיכה מטעם משרד הפנים: מענקי איזון, מענקים מיוחדים, מענקים מיועדים, מענק הבריה, מענקים בגין הסכם אוסלו, מענק שר הפנים, מענקים לרשויות גדולות, מענקים ביטחוניים ועוד.

9 כל הנתונים במחירי 2018. עיבוד של מרכז אדוה מתוך משרד האוצר-החשב הכללי. דוחות כספיים. שנים שונות.

תרשים 4: מענק האיזון לנפש לפי סוג יישוב, 1997, 2007 ו-2017
 בש"ח • במחירי 2017 • לפי סדר עולה בשנת 2017

מקור: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, קבצי נתונים.

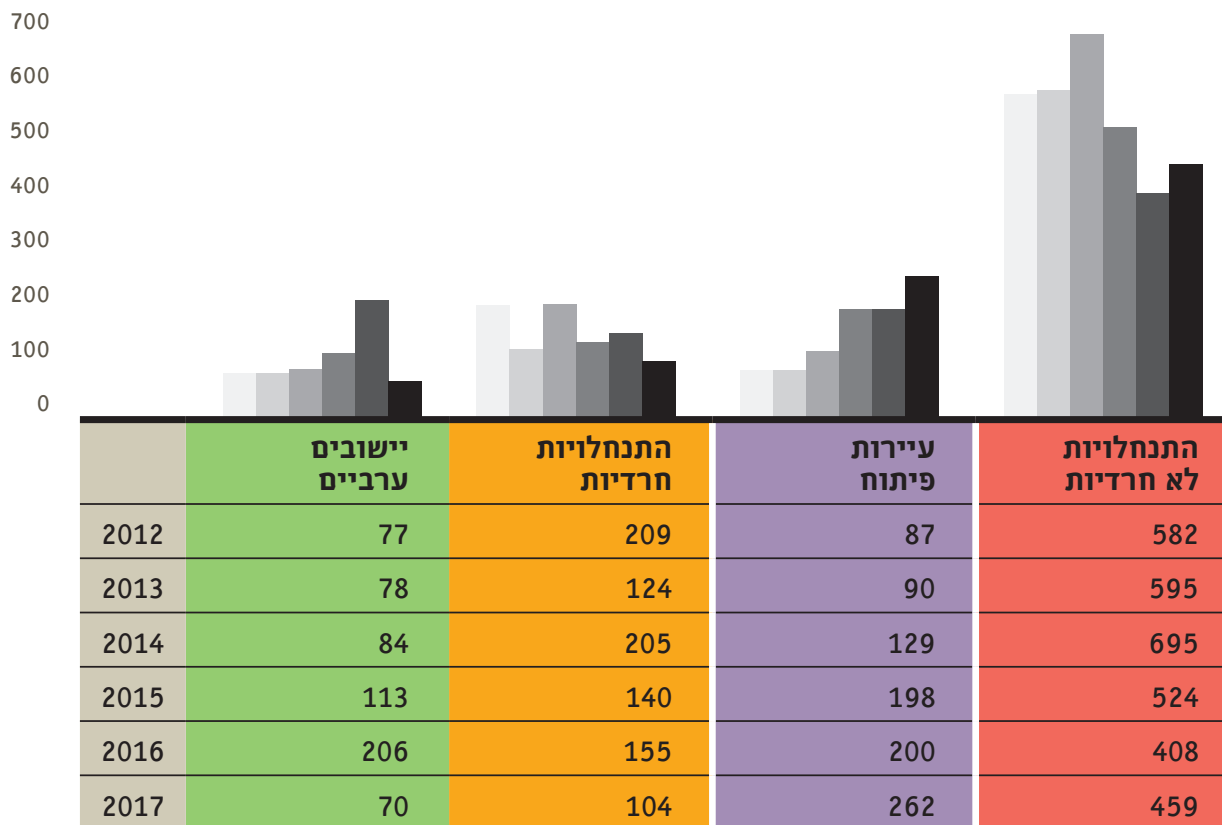
מענקי האיזון מחושבים בהתאם להמלצות שגיבשה ועדת גדיש בשנת 2004 והם מתעדכנים מעת לעת. המענק הבסיסי נקבע על פי שורה של אמות מידה. לדוגמא: רשויות מקומיות באשכולות חברתיים-כלכליים נמוכים זוכות למקדם תקצוב גבוה יותר; יישובים בעלי שיעור גבוה של צעירים (גילאי 0-18), מבוגרים (בני 65 ומעלה) או עולים זוכים גם הם למקדם תקציב גבוה יותר. גם לשיקול הביטחוני יש מקדם הוצאה: רשויות מקומיות הנמצאות באזור קו העימות ויו"ש מקבלות תוספת של 4%. בנוסף, משרד הפנים מכיר במבנה הייחודי של המועצות האזוריות בישראל, על כן נקבעו עבורן מקדמי הוצאה נוספים, הנותנים ביטוי למספר היישובים במועצה האזורית ולמרחק הגיאוגרפי ביניהם.¹⁰

תרשים 4 שלהלן מעלה, כי ב-1997 היו מענקי האיזון שניתנו להתנחלויות החרדיות דומים לאלה שניתנו להתנחלויות הלא חרדיות, אך שני עשורים מאוחר יותר היה סך המענקים שניתן להתנחלויות הלא חרדיות גדול ב-42% מזה של מקביליהן החרדיות.

במקביל, מענקי האיזון שניתנו ב-1997 לעיירות הפיתוח היו דומים לאלה שניתנו ליישובים הערביים, ואילו ב-2017 היו המענקים שניתנו ליישובים הערביים גבוהים

10 בקרב קבוצות היישובים הנסקרות במסמך זה, השיעור הגבוה ביותר של מועצות אזוריות קיים בהתנחלויות הלא חרדיות - 36%. לפירוט מלא של מרכיבי המדד ר' מדינת ישראל, משרד הפנים, המנהל לשלטון מקומי. דברי הסבר להקצאת מענק האיזון לשנת 2019. ללא תאריך.

תרשים 5: הכנסות ממענקים מיוחדים ומיועדים לנפש לפי סוג יישוב, 2012-2017
 בש"ח • במחירי 2017 • לפי סדר עולה בשנת 2017

מקור: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, הרשויות המקומיות בישראל, קבצי נתונים.

ב-47% מאלה של עירות הפיתוח. בהקשר זה יש לציין, כי ביישובים בעלי רוב נוצרי וביישובים בהם רוב התושבים הינם דרוזים, מענקי האיזון לנפש היו גבוהים מהממוצע של כלל היישובים הערביים: 1,614 ש"ח ו-1,416 ש"ח, בהתאמה. ביישובים בעלי רוב מוסלמי, מענק האיזון היה נמוך מהממוצע של כלל היישובים הערביים ועמד על 983 ש"ח לנפש.¹¹ חלק מהגידול במענקי האיזון מקורו במדיניות של צמצום פערים באמצעות תכניות רב-שנתיות, שהאחרונה שבהן היא החלטת הממשלה 922.¹²

מעבר למענק האיזון קיימים גם מענקים ייעודיים ומיוחדים הניתנים למטרות ספציפיות. מענקים אלו כוללים את מענק השר והקרן לצמצום פערים (מענקים שאינם מחולקים על פי הנוסחה של מענקי האיזון), מענק אוסלו (פיצוי לרשויות מקומיות ביו"ש בגין ההוצאות העודפות שלהן בגין הסכם אוסלו), מענק אזרחים ותיקים (מענק המיועד לשיפוי רשויות

11 היישובים הערביים כוללים גם את היישובים הבדואים. כל הנתונים במחירי 2017. עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, קובץ הרשויות המקומיות 2017.
 12 יישום החלטת ממשלה 922, אתר האינטרנט של המשרד לשוויון חברתי.

מקומיות בשל הפגיעה הצפויה בהכנסותיהן לאחר חקיקת חוק אזרחים ותיקים) ומענק פנסיה צוברת (מענק בגין המעבר של עובדים ברשויות המקומיות מפנסיה תקציבית לפנסיה צוברת). מענק נוסף, פרס שר הפנים, מוענק לרשויות מקומיות שעומדות בפרמטרים המעידים על התנהלות כספית ומנהלית תקינה.¹³

הנתונים המפורטים של המענקים השונים קיימים משנת 2012 ואילך.

בין השנים 2012-2017, המענקים הגבוהים ביותר, בחישוב לנפש, ניתנו להתנחלויות הלא חרדיות. ב-2017, ההשתתפות של משרד הפנים במענקים אלו, בקרב ההתנחלויות הלא חרדיות, עמדה על 459 ש"ח לנפש - פי 2 מהסכומים שניתנו לעיירות הפיתוח, פי 4 מאלו של ההתנחלויות החרדיות ופי 7 לערך מהסכומים שניתנו ליישובים הערביים.

13 לפירוט נוסף, ר' אתר האינטרנט של משרד הפנים.

פרסום זה הופק בסיוע האיחוד האירופי והקרן לשלום במזרח התיכון.
האחריות הבלעדית על תכניו של פרסום זה נתונה בידי מרכז אדוה
ואין להתייחס אליהם בשום אופן כמשקפים את עמדות האיחוד האירופי.

